

הלכות לולב סימן תרמו

באר הגולה קיד

י שם בפשטן
כ ברייתא שם ליה
ל סמיך קישט
הנאצי"ד וכן תבין
הנ"ל וסמיך סמיך
מ ברייתא שם ליה
הדוק פלש רב חסידא
ג טור בשם אביו
הראש"ש שם פשט
הנאצי"ד ע שם פשט
אביו הראש"ש

כל שעור ארץ ההרס שיהא עבת, (יה) *ולעכובא ברבו (יט) (נאפלו אינו בראשי) (טו): ו' ו'קשו עליו, פסול; יכמשו, פשר: ז' שעור היבשות, לאפלו אם נפרך בצפרן אם צדין ירקים הם, פשר, ואינם נקראים יבשים אלא (י) (כ) כשילבינו פניהם: ח' ו'קשו רב עליו (כא) ונשתירו (כב) בראש כל בד מהשלשה פדין קן אחד ובו שלשה עליו לחין, פשר. (כג) ו'יש מפרשים, שאפלו אם מהשלשה שבחד קנא וקשו שנים ולא נשאר פי אם אחד לח, (כד) פשר, (כה) והוא שיהיה העלה (כו) שהוא מרכב על שניהם: ט' אם אותם עלים שלא יקשו הם (כו) כמושין, ו'יש פוסלין ו'יש ממשירין:

באר היטב

(*) כשילבינו. אחד שיפרכו בצפרן. מ"ב. מ"א:

באר הלכה

של הדס אנדים שהם של שנים על שנים אם אין זהו משנת לקח שלשה בדים של הדס שהם שלשה על שלשה, או הקהל יקחו להם לולב עם הדסים שלשה על שלשה וינאו בו כל הקהל, עד כאן לשונו: * ולעכובא ברבו. עין במשנה ברוך שכתבנו דהפסוקי פשה אחרונים להקל בנאצי"ה האפלו נשרו מפל קן ככל ארבו עלה אחד גס'כן פשר, כיון דנשאר שנים בכל קן דהוי רבא. ונסתפקי אם נשרו מארץ ההרס מקצה עליו, דפסק המתיר דכשר סתראביד דלא בעינו עבת רק ברבו, אם מן הרב ההוא נשד גס'כן מפל קן עלה אחד, אם אמרינן ביה תרי רבא להכשיר. והנה ראיתי לאחד מן האחרונים המשמע מוכרי דיש להכשיר גם באופן זה, וכן משמע מהמ"א דאם, אכן לצניות דעמי צריך ציון, דהנזן לנו לומר דנחשבים בכל אחד פטר רבא פין לענין רחבו פין לענין ארבו, ודי לנו אם נקל בנאצי"ה להכשיר אם חסר עלה אחד מפל קן לכל ארבו, או סתראביד אם חסר המעוט בכל רחבו ומשנה, אכל לא שנחבר שניהם יחד, הלא על-כפוליים יקרא על-צדדיה נשרו רב עליה, דהינו אם יש חסר של פס ד' שורות של קנים חלטה בכל קן ונשד מהם ג' שורות לגמרי וכן ארבעה שורות הנשארים חסר עלה אחת בכל שורה, הרי שחסר י"ג עלים בסך-הכול⁽³³⁾, ובתוס' לא נשאר

משנה ברורה

להכשירו ונאמר דאף עתה עבת קרינא בה: ה' (יה) ולעכובא ברבו⁽³⁴⁾. הנה, שההרס ששורו הוא לא יותר משנים-עשר גודלין⁽³⁵⁾, כדלקמן פסיון תרנ"ח⁽³⁶⁾, אין צריך עבת בכל⁽³⁷⁾, רק שבעה גודלין והא עבת⁽³⁸⁾, דהינו שלשה עלים בכל קן, והתמשה גודלין — אפלו נחסר לגמרי, שנשרו עליו, (ז) או שלא היו עבת, דהינו שהיו עליו שנים על-גפי שנים או תרי וחד, דכיון שרבו הנה עבת, פשר. ובתוס' שהיו בכל שעור ארבו שלשה עלים בכל קן ונשד עלה אחת מפל קן ברב שעור ארץ ההרס, יש פנה פלגתא פין הראשונים: (יט) יש ממשירין, דכיון דנשאר שנים בכל קן, רבו ככל⁽³⁹⁾, כי היכי דממשירין כנשרו מקצת עליו מארבו של ההרס, (יט) ו'יש פוסלין, דסבירא להו דעל-צדדיה לא נשאר עליו שם עבת קלל, דאין עבת אלא בשלשה. ולענין הלכה נקטין להקל (כ) במקום הדחק, שכן הסכימו (כא) ככה אחרונים. ונדקא כשנשארו על-כפוליים שני עלין בכל קן⁽⁴⁰⁾ דהוי רבא על-כפוליים, אכל אם נשדו שני עלין ברב שעור ארץ ההרס, פסול לקלי

עלמא. (כג) ואם-כן במקום שזוהיגין לצאת בהרסים של שנים על-גפי שנים, גדלעיל בה"ה, אם נשד (כז) עלה אחת מפל קן ברב שעור ארץ ההרס, פסול לקלי עלמא, הלא נשאר רבא: (יט) ונאפלו אינו בראשו. כגון שמלמטה עד רבו יוצא בכל קן וקן שלשה עלין והמעלה נשדו עליו או שהוא אינו עבת, גס'כן פשר. ואף-על-גב דבכבוש עליו פסק בקציע ח דאינו כשר פי אם כשנשתתרו בכל בד שלשה עלין לחין בראשו ונקא, שם השעם משום הדר, וקדר נכר כשהוא בראשו, אכל באן משום עבת ודי בכל מקום: ז' (כ) כשילבינו פניהם: לאחד שנפרך בצפרן [מ"א]. ובקמ"ט (כד) אינו מצוי במציאות שילבינו פניו ולא יהיה נפרך בצפרן⁽⁴¹⁾, ואם-כן כשהלפן פניהם ודאי יבש הוא. וימי שאינו פקי בנה השעור, משמע בתמים-דעיים שזכור לשער על-תדי שישנה אותם יום או יומים במים⁽⁴²⁾, דאם יחזור לקמ"ט שהיו במשמולין ובמראיהן, צדין לחים הם, ואם לאו הם יבשים. כחב הפרימגדים, דבכבוש עין ההרס, אפלו העלים הם צדין ירקים פסול, ובכפוליים-עקב משיג על זה ודעתו דכיבשוח העין לא שנה פסול כלל⁽⁴³⁾, עין שם⁽⁴⁴⁾: ח' (כא) ונשתתרו וכו'. דעל-צדדי השלשה עלין לחין שבראש הפד⁽⁴⁵⁾ חל שם הדר⁽⁴⁶⁾ על כל ההרס: (כב) בראש כל בד מהשלשה פדין, ולפי המבאר לקמן פסיון תרנ"ח דבשעת הדחק סגי בחד תוס' אחד, גם בענינו די פשיהנה בראשו קן אחד של שלשה עלין לחין [ר"ן]: (כג) ו'יש מפרשים וכו'. הוא דעת הראש"ש, (כה) ולדידה לא בעינו שיהיה הון בראשו ונקא: (כד) פשר. עין בראש דסבירא לה דצריך שישתפר שלשה קנן ובכל קן עלה אחד לח בראשו, (כו) וכמהו האחרונים על המתבר שלא הנזיר דבר זה: (כה) והוא וכו'. רוצה לומר, מה דממשירין בעלה אחד לח בראשו, ונקא באופן זה שהוא מרכב על שניהם, דאז נראה ההדור יותר, (מ) אכל אם הנה פל שלשה עלין לחין, אפלו פלן בשנה פשר: (כו) שהוא מרכב על שניהם. אף דבסעיף ג פסק המתבר (מ) דזהו בכלל תוס' שוטה, (כז) אפשר דשם מרי שיהיה כל ארץ שעור ההרס באופן זה, ואינו בכלל תוס' האמור בתורה אלא תוס' שוטה, אכל הכא הלא מרי שניה פל שעור ההרס כגנין של שלשה עלין בשנה פדין, אלא שמחמת שתי יבשין לא נקרא הדר, ולכן אמרינן דאם נמצא שלשה קנין ובכל אחד עלה אחד שהוא מרכב על שניהן והוא לח, נראה ונקר בו ההדור וקשר. ונלקה (ל) כדעה הראשונה: ט' (כז) כמושין⁽⁴¹⁾ יש פוסלין. טעמם, שאין מציל מידי רבש אלא לח ההדור; ו'יש ממשירין, פיון דקמוש פשר, יכול להציל כמו לח

שער הענין

(י) קן בארו פשה אחרונים והשוט: (י"א) הנאצי"ה ורבנו זקנים, וכן הסכים ריטב"א בהדושי: (י"ב) הנ"ן, וכל-שכן לדעת הגאונים, אפלו נשד עלה אחת מפל שעור ארץ ההרס נפי פסול: (כ) חייאדם: (כ"א) הבי"ח ונהצחיקו השירי-כנסת-הגדולה והעלה-המדין והשו"ת והג"ה והחיי"א דבכפוליים-עקב, ומכל מקום אין להקל זה אלא במקום הדחק כמו שקמב החיי"א דאם-כן רב פוסקים הולכין בנה להחמיר. ועין בבאר הלכה מה שכתבנו בזה: (כ"ב) ט"ז ושי"א: (כ"ג) פן הסכימו פשה אחרונים קהב"ח ונדלא פה"ז, ו'יש שכתבו ששעות-סופר הוא בה"ז, והינו אפלו מעוט ההרס בארבו יש בכל קן וקן ב' עלים, ובנה יותר קשית החיי"א דאם מן הבי"ח, שהקשה דאפלו נשד עלה אחד מן רב השעור פסול, דהכא מירי שמתוטס ההרס בארבו לא נשד ממנו פלל, שיש בכל קן ממנו ב' עלים: (כ"ד) בכפוליים-עקב: (כה) פרימגדים ופשוט: (כ"ו) הנ"א והנא"ן רבי עקיבא איגרי, וכן כתב הפרימגדים: (כ"ז) פשוט: (כ"ח) וכבר תמהו בזה פסקר הגדול שיש ע"ש (והנה פרו דברי הראש"ש דלא יסקרו אחריו, אכל לא פרו בזה דברי השלם-וערוה, ע"ש) וכן הנא"ן רבי עקיבא איגרי: (כ"ט) עין פרימגדים, ולדיעמי זהו כננה אף שהוא כתב שצדין הוא דחק וצריך ציון, אך לסי מה שבארנו בענין השם נחמה מאד סברה הראש"ש: (ל) דכן הוא גס'כן דעת הרמב"ם כדלק ז הלכה ח ודש"י ודפי לשענה מטראני המבא בראש ושלפ"ה הלכת בשם רבי אביגור כהן-צדק ז"ל, עין שם:

הלכות לולב סימן תרמו

כ' (כה) בַּנְקֻטָּם רֵאשׁוּ (כט) בְּשֵׁר (ל) אֶפְלוּ לֹא עֲלֵתָה בּוּ תַמְרָה, וְהוּא הַדִּין לְיָבֵשׁ רֵאשׁוּ. [*] (לא) בַּיָּבֵשׁ פּוֹסְלִין (לב) בַּנְקֻטָּם רֵאשׁוּ. הֵנָּה (לג) וְטוֹב לְהַחֲמִיר (לד) *בְּמִקּוֹם (יח) שְׁאֵפְשֵׁר בְּאַחַר הַמַּגִּיד. וְלֹא מִקְרֵי נְקֻטָּם אֶלָּא אִם נִקְטְמוּ (לה) הַעֲצִים (רו): י' אָבִים אֵינִן לּוֹ אֶלָּא הַדָּס שְׁעִנְבֵינוּ מְרִבִּים מְעַלְיו בְּיוֹם-טוֹב, (לו) *נִטְּלוּ וְאֵינוּ מְבַרְךְ עֲלֵיו:

פ כשפיר שם ליר
תכני ערפון. הר"ף
וה"ש ונכב"ם פסוק
ח וקפ"ו צ טרוב"ד
בהשגתו שם. וה
לשון: וקבר הוסיף
דוח הקטש
קב"ח

מדרשנו נכמה שנים העלינו שיהא סגול בטהם מתינתו וכו'. וכתב הרב הפג"ח: ויש קצת אחריות בחמירה דכ"ר הרוב אברהם ז"ל וכן ראוי לדורות, כ"ל. וכמו שכתב הרמ"א ק אחרות חיים בשם בעל החשלקמה

באר היטב

(יח) שְׁאֵפְשֵׁר. הפ"ח פתב דבכ"ש ראשו אפלו א"א בפתר אין לברך עליו, ע"ש:
פשוט דלא מקרי יבש ראשו נק מפני מרכות מעליו, וקפ"ו אסיר עם פאן לצטות פן כפ"ט, ופשוט שעב"פ צ"ח אר"ה ג' טפחים, ואעפ"י שצירה למדו כפיפותו ושפיעו שבאמצע הקנה, ליה לך כל שעליו ח"צ"ח את צדו דקניו:

שערי תשובה

[*] וְיָבֵשׁ פּוֹסְלִין כ"ו. ועין בהלכות ח"ב סימן ר"ך בענין אמר של גוס שיש בו סעיפים הנהגה שהיא וקטש אהד ונקטם האקצני וקטיף אהד נשאר שלם, יש פסקה לברך שכתבה האקצני וקטש פ"ח פ"ח ל"ד לטעין העליון ולא יתראה שהוא מחפה ונקטם צ"ח אר"ה ג' טפחים, ואעפ"י שצירה למדו כפיפותו ושפיעו שבאמצע הקנה, ליה לך כל שעליו ח"צ"ח את צדו דקניו:

משנה ברורה

ממש. ועין בפרי"מגדים שפסק דביום הראשון שהוא דאורייתא ראוי להחמיר, והוא ספק תורה, ובשאר הטימם שהוא דרבנן, ספק דרבנן להקל: י' (כח) נְקֻטָּם רֵאשׁוּ. הינו, אפלו (לא) היו כל שלשה הפדן נקטמו ראשון: (כט) בְּשֵׁר. ואין דומה ללולב וצרכה דנקטם ראשו פסול בהן, (לג) דבכתבם ענינו חופין ראשו נהני העליון ואין קטימתו נפרת כהנ"ל: (ל) אֶפְלוּ לֹא עֲלֵתָה בּוּ תַמְרָה. הוא פמין תמרה היוצאת בפעל ערבכה⁶¹, דבנה בודאי פשר לכלי עלמא, שהתמרה מכסה על הקטימה ואין הקטימה נפרת: (לא) וְיָבֵשׁ פּוֹסְלִין וכו'. והוא הדין (לג) לְיָבֵשׁ רֵאשׁוּ לְדַעָה זו. ופשוט דלא מקרי יבש ראשו נק בהלכותו פניו, מה שאינו מצוי בלל הפתחים שפדלו בשנה זו, אבל אם פמוש קצת פלכד ואפלו עד שנפרח בצפרן, לא מקרי יבש, דהא אפלו בשאר עליון לא מקרי יבש פי האי ג' ונא, וקדלעיל בסעיף ז': (לב) בַּנְקֻטָּם רֵאשׁוּ. משום דלא הוי הדר. יש לעין לדעה זו, אם דוקא פשהיו כל שלשה בדין קטומי ראשון, (לז) או אפלו אם פד אהד נקטם ראשון⁶² ג"כ פן פסול, ועין לקמן סימן תרנא סיפא א בהג"ה⁶³: (לג) וְטוֹב לְהַחֲמִיר וכו'. ומה (לח) שרגיל שייצאיים בין הקנים ענפים קטנים (לו) וצריך לקטם אותם כדי שלא יפסקו בין הקנים⁶⁴, נקטם זה פשר לכלי עלמא אפלו אם נמצא פן פכל השלשה בדים, כיון שאינו בראשו: (לד) בְּמִקּוֹם שְׁאֵפְשֵׁר בְּאַחַר. ופ"ח פתב דבכ"ש (לו) ראשו, והינו פנישאו (לח) העליון העליונים, אפלו אי אפשר באתר אין לברך עליו, אבל יש פתנה, (לט) ששכיר העליון העליונים ואז פשר לכתלה לכלי עלמא: (לה) הַעֲצִים. אבל נקטמו העלים העליונים לבוד⁶⁵, לא מקרי נקטם⁶⁶: י' אָבִים אֵינִן לּוֹ נִטְּלוּ וְאֵינוּ מְבַרְךְ עֲלֵיו. ופסול אפלו בשאר הטימם⁶⁷ ב"י. ולפי דבריו, אם נדפון לו אחרת דפסול הטימם אחרים צריך לברך בשאר הטימם ג"כ פן, והא דנוטלו, (מ) כדי שלא תשפכת חורת לולב. ועין באור הלכה:

באור הלכה

אלא שמונה עלים שהוא המעוט⁶⁸ וימן הפ"ח שפתב: אפלו בקן אחד שהוא מהרב, אם נשור מפני שני עליו פסול מאחר שלא נשאר רב שעדי הדיס צבת, אין ראיה, דאפשר דמה דמקשיר בשר מנינו עולה אחת סינו דחסר רק מן אחת, דבנה על-פל-פנים ישאר רב עליון נקטם נגון בציוו הפיל ישאר, וכן עליון פהס וחסר הוא רק עשרה עליון אבל לא ביותר מזה. וצריך עיין, ופל-פליפנים אין להקל פי אם במקום שלא ימצא הדיס אחר בעיור⁶⁹, פן נראה לעניות דעתי, ואפשר דהם לדעתם הוא פן. ודע עוד, דכתב הפ"ח, דאם היה רב ששור פהס וחסר מה שכתבנו בשם הפ"ח. והנה הפתלתל צבי והאלה רב פול פעבת, אלא רב שעורו והנינו קרוב לשני טפחים⁷⁰. ועין בפרי"מגדים שמתפסק אם פהני אפלו אם הם מפזרים פארך פהס⁷¹ או דוקא אם הם על-פליפנים במקום אחר, והבב"ר מעקב מל עם פנה⁷²: * בְּמִקּוֹם שְׁאֵפְשֵׁר בְּאַחַר. עין במשנה ברורה מה שכתבנו בשם הפ"ח. והנה הפתלתל צבי והאלה רב פול פהס דבריו, ודעתם דאם אי אפשר באתר אין להחמיר ומפר לברך, עם בבב"ר⁷³ שיש מסכים פן להלכה מדקמני נקטם ואל קמני יבש ראשו, אלא ודאי מדקמני וישא קטם הדיס הגדול והיבש פסול, ומשמע שפלו יבש, משום שנקטמו "לא הפתים והללו זה" ונגם דאם הנה בראשו ג' פדי עליו לחין פשר, פדאיתא בנקמא. אבל יש בראשו לברך אין לפסל פלו, עד פאן לשנו. ועין פאליה רבך שהוקית שישו מדברי הרמב"ד בהטימם דעיים שגם הוא פהס ביהש ראשו הינו העליון העליונים, ובבב"ר מעקב מצי ג"כ פן בחמ"ד דעיים סימן רב שפתב פס"ח פהס קהרא וזה לשונו: ומכעין לן בהדיס אם יבשו בו ג' פדין העליונים שבראשו והשאר פן לחין מהו, ומסתברא לקלא, שפרי נחבר לני נקטם ראשו פסול פון מראש השנה עצמה, אבל אם נקטמו העלים העליונים לברך אינו נפסול, וכיון דכי נקטמו לא פסלי, כל שכן יבשו דלא פסלי, והא אי פעי שקיל להו, עד פאן לשנו. והנה בבב"ר מעקב פתב דהשולחן שרף על-פטרף דלא סבירא לה להאי פבנא דאי פעי שקיל לה, מהא דסימן תרמח העיף ד פכנין חזויה, אם שקולמו חזרו למראה אחרת בשר, ולא אמרינו דכיון שיוכל לקלפו לשר פתף: ולא ראיה היא, דשם לא ידעין מקדם אם יחזרו לבראה אחרת ונגם לא יחסר פלים, ונגם פה שפתב דהשור שמשכירי פכש הינו רק פכש צדו ולא העליון, דתק הוא, דבש מסקא קמרי, שמשע פין פצי וכו' בעליון, ועין לקמן פסימן חרמט פסול. ועל-פן נראה, דפאן פמקל פנה פמקום פליה לה אחר אין למחות בירו: * נִטְּלוּ וְאֵינוּ מְבַרְךְ עֲלֵיו. עין בבית-יוסף שהביא בשם אחרות חיים: שהביא בשם בעל החשלקמה שפשר בשאר הטימם, וכתב על זה בבב"ר הפ"ח:

שער העיין

(לא) דהלא מקור שיטה זו הוא מדפסיק שמואל פרקי טרפח השלשה קטומין פשר: (לג) פוסקים. ולפי זה אם נקטם הראש של הדיס דהינו ראש העין כדלקמא ואין שם עלים לחופי על ראשו, פסול⁷⁴ אפלו בדליפא אחר, ואפלו לא נקטם רק עולה אחת עם ראש העין ונשאר שנים, פס"ח יש לומר פסול דבנר הקטימה נפ"מ⁷⁵. ועין בבב"ר מעקב שכתב דמקל מקום שפך הקנה, שיקטם גם העין עם שני העליון עד סוף דקן שתחפו ויהי פסול שחזרו להקשור, והפרי"מגדים אריי חכי שלא ישאר פהס שעורו אם יחתך. ופשוט דכל מקום שנקשיר על-ידי חתוך, אסור לחתך פן ביום-טוב, דהוי חתוך, וכן פתב פהניא פסעי' ב: (לז) לְיָבֵשׁ. וכתבנו, דהלא פל ראיה של השור להקשיר פכש משום דלא גרע מנקטם, וכיון דנקטם פסול הוא הדין פכש, וכן פתב פהניא פתטימ"ד עיים הרמב"ד סימן רב, אבל שם דעתו דוקא דבש שרתו, ולא העליון, ודומקא דנקטם ראשו שהוא דוקא פצי ופולקמה. עין שם: (לד) ואין אנו יכולין להביא שום ראיה מסוגיא דרף לר צמח ב, דלשיטה זו אירי הפוגיא רק בפדין הקטנים היוצאים בין העלים, דבנה קיל טפי פאפלו שלשתן קטומים פשר, מה שאין פן פנקטם ראשו, ואין לנו שום ראיה להקל לדעה זו רק אם הם יסרה פהלכה כרבי עקיבא פאפלו פד אהד של הדיס פיי, מפילא פהאי נוכל להקל המכלי שכן אם היו עשום קטומי ראשו ואתו אינו קטום ראשו. וצריך עיין: (לה) דהמתמירין פנקטם ראשו מפרשין דברי רבי טרפח פמקל בשלשה קטומין, פנפנים הללו: (לו) עין בבית-אדם פלל קני דין ח, ומשמע פנה דלכלי עלמא צריך לקטם אותם, וכן פתב פמתציד השקל, ודוקא פשהוא מפסיק פרב קנים של שעור הדיס⁷⁶, אבל פקרבן פתנאל פתב דזהו רק לדעת הפתמירין פנקטם ראשו ופפרשין פהניא דקטימה פנפנים הללו, אבל לדעת הפכשירין פנקטם ראשו ומפרשין פהניא בקטימת הראש, לדדהו אין צריך פלל לקטם פנפנים האלו, ולכן פהנהג שאין מקפידין על זה, עין שם, וקצת ראיה מולא פהניא פכית-יוסף הדין פולחן-ערך. ופאל מקום לפתלתל פכו' לקטם אותו פככ"ו-טוב⁷⁷, פן נראה לעניות דעתי: (לז) עין באור הלכה: (לח) חדושי רבי עקיבא אינר, ופאפלו לא נתיבש העין, והשעם עין פכ"ח: (לט) פפרי"מעקב ופדלקמה: (מ) וכן מוכח מפליה פהמ"ד אבדיהם פסעיף קטן ט פהדמה אותו לכל הפסילים, עין שם:

הַלְבוֹת לַזֶּבֶחַ סִימָן תְּרֵמוֹ

ביאורים ומוספים

ובאופן שראש ההדס רך כמו ירק, ראה מה שכתבנו לעיל בשעה"צ (סי"ד ד). האם חלק זה מצטרף לשיעור כשרות ההדס.

30) ובאופן שרוב הקינים משולשים אך רוב אורך ההדס אינו משולש, כגון שבהלק העליון של הענף הקינים צפופים ובהלק התחתון הם יותר מרווחים, והחלק העליון שבו רוב הקינים ואך הוא מיעוט אורך ההדס כולו משולש, ונשרו העלים

מהחלק התחתון כזה $\frac{1}{3}$, כתב החזו"א (שם סי"ד ד) בפשיטות שכיין שרוב אורך ההדס מגולה, ודאי שההדס פסול. אמנם באופן שנשרו רוב הקינים שלמעלה אך עדיין רוב אורך ההדס נשאר עבות, דן החזו"א (שם סי"ד א, ד, ה) האם הולכים אחרי רוב הקינים המשולשים וההדס פסול, או אחרי רוב אורך ההדס וכשר, וכתב שלכאורה נראה שבשר. ודעת הגר"ש וואנר (קובץ מבית לוי שם אות ג) שצריך שגם רוב אורך ההדס וגם רוב הקינים יהיו משולשים.

[משו"ב שם]

יש מקשיינין, דבנין דנשאר שנים ככל קן, רבו ככלו"ט וכר, וזקן קשנשאר על-פל-פנים שני עלין ככל קן $\frac{1}{2}$.

31) ואינו דומה להדס שוטה שהוא פסול. אף שלכאורה גם בהדס שוטה אפשר לחתוך את העלה השלישי העומד למעלה, ושאר שני עלים עומדים בשוה ויהיה על ידם רוב עבות ורובו ככולו. ובטעם הדבר כתב הגר"י קניבסקי (קהלות יעקב סוכה סי' ב), שהדס שוטה נחשב כמין אחר של הדס, כיון שמתחילת גדולו אין לו שלשה עלים העומדים בקן אחד, ולכן אין זה מין העבות האמור בתורה, מה שאין כן הדס שמתחילתו היו בו שלשה עלים עומדים בשוה שנחשב מין עבות, ולכן אפילו אם נשר עלה אחד מכל קן ונשאר שנים, אומרים ירובו ככולו וכשר אף שעכשיו חסר במוציאות של עבות, ובאופן אחר כתב לבאר, שהדס שהיו בו מתחילה שלשה עלים בשוה, אף אם נשר העלה השלישי מימ משארה בו בליטה המוכיחה שהיה בו עלה, ונשאר רישומו של העבות, מה שאין כן הדס שוטה, שאדרבה יש בו היכר שלא היה עבות מעולם.

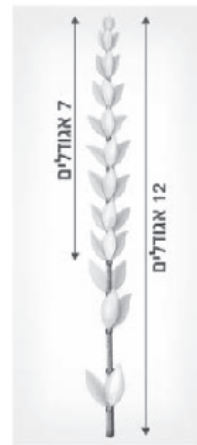
32) ומי שיש לו הדס שהיה משולש ונשרו ממנו כמה עלים והדס אחר שלא היו בו אותם קינים משולשים מעולם, דעת הגר"י קרליץ (דוט שני סוכות עמ' רפז) שעדיף ההדס שנשרו עליו, שהרי אנו רואים שכשדודו משולשים ונשר אחד מכל קן כשר לדעת הרא"ה משום שרוב עליו קימים, וכשהם שנים מתחילתן אין אומרים כן.

המשך במילואים עמוד 76

[משנ"ב סי"ח יח]

ולעפיקא כרבו²⁶, הנינו, שההדס ששיעורו הוא לא יותר משנים-עשר גזליון²⁷, גדלקמן קסימן תרנ"ט²⁸, אין צדיף עבת כבלו²⁹, רק שפעה גזליון יהא עבת³⁰.

26) ורוב זה, דעת הרבני יוסף (סי"ח ה) שאין צריך רוב הנראה לעיניים אלא די במשהו יותר מחצי שיעור ההדס כדי שיהשב למשולש. מאידך, הכף החיים (סי"ח לז) הביא שיש אומרים שצריך דוקא רוב הנראה לעיניים, וצ"ח למשמעות המשנ"ב כאן שיהיו ז' גדליון עבות וה' גדליון המיעוט שאינו עבות. ואכן, משמעות לשון הפמ"ג (משב"ז סי"ט ט) שלא די במשהו יותר מהחצי, אלא צריך שיעור שני טפחים ומשהו עבות, אלא שהבבירי יעקב (סי"ח ד) הקשה עליו שכדי שרובו יהיה עבות די בשיעור שני טפחים חסר משהו או רביע, וכן נראה מלשון הביה"ל (סוף ד"ה ולעיכובא) שכתב שרוב שיעורו היינו קרוב לשני טפחים, וכן הקפיד הגר"י קניבסקי (ארחות רבנו ח"ב עמ' רמט) שהרוב יהיה ניכר. ושיעורו במידות זמנינו, ראה להלן (הע' 28).

27) כזה $\frac{1}{3}$:

28) שם (סי"א) הביא השו"ע מחלוקת בשיעורו של ההדס, ודעת היש אומרים המחמירים הוא ששיעורו שנים עשר נוללים שהם שלשה טפחים, וכתב הרמ"א שכן נהגין לכתחילה. ושיעורו לדעת החזו"א הוא 30 סי"מ, ולכל הפחות 29 סי"מ (שיעורין של תורה שיעורי המצות אות ה), ולהגרי"ה נאה שיעורו 24 סי"מ (שיעורי תורה עמ' רע). וכיון שמעיקר הדין די שרק רובו יהיה משולש, אם כן מה שכתב המשנ"ב שצריך להיות משולש בשיעור ז' גדליון,

לדעת החזו"א הוא כ-17 סי"מ, ולגרא"ח נאה כ-14 סי"מ, וראה בהע' הקודמת שיש אומרים שצריך רוב הנראה לעיניים, ולפי זה שיעורו קצת יותר גדול. ובשו"ע לקמן (סי' תנ"א) ביארנו ענין זה בהרחבה.

29) ולענין חלק הענף התחתון שהוא מגולה בלי עלים, כתב החזו"א (א"ח סי' קמו סי"ח ח) שמסתבר שאם ההדס נחתך סמוך לשרורו במקום שמועילם לא היו עלים, חלק זה אינו מצטרף למנין העלים הנושרים (לפי הצד שתלוי ברוב קינים, ראה להלן (הע' הבאה) שחקר בזה, אבל לפי הצד שהולכים אחר רוב חיפוי העץ גם חלק זה נחשב בכלל מגולה). אמנם הגר"י פישר (ש"ת אבן ישראל הי"ט סי' מ אות ב) וכן בהסכמתו לספר ארבעת המינים) הסתפק בזה, האם כיון שכן דרכם של העלים להיות מרוחקים זה מזה, לכן גם החלק התחתון שבענף נחשב כחלק מהענף שבין העלים, שכך דרכו של ההדס שבתחילת הענף אין עלים, או שמא כיון שאינו מחופה בעלים אינו נכנס בחשבון השיעור, ודעת הגר"ש וואנר (קובץ מבית לוי תשנ"ד, דיני הדס אות ב) שחלק זה מצטרף לשיעור שלשה טפחים של אורך ההדס, אך אינו מצטרף לשיעור עבות של שלשה טפחים.

מילואים הלכות לולב סימן תרמו המשך מעמוד קיד

[משנ"ב שם]

אָפּלי העלים הם ענין ירקנים פסול וכו', דביבשות העץ לא שיקף פסול כלל⁽³⁷⁾, עין שם⁽³⁸⁾.

(37) ולא הכריע במשניב בנדון זה, אכן, דעת הגרי"ש אלישיב (תורת ד' מינים סי' יא סיד הע"ו ו) שכיון שלהלן בשעה"צ (סיק לג) הביא בשם הראב"ד שיבש היינו בשדרתו ולא בעלים, ראוי לכתחילה להקפיד כזה שאם השררה התייבשה, אף שהעלים עדין ירוקים הרי זה פסול.

(38) כן כתב הבכורי יעקב (סיק טו). וטעמו מפני שבעץ לא שייך הלבנת פנים, שהרי נשאר כמה שנים בצבעו, וגם לא שייך כמצאות שפרך בציפורן בשעה שהעלים עדין לחים. אמנם, בהמשך דבריו (שם סוף ס"ק כ) כתב שיבש ראש העץ של ההדס פסול, והעצה לזה היא שיחתוך את העץ היבש עד מקום העלים הלחים, ואם נשאר שיעור הדס ואין לו הדס אחר הרי זה כשר. ואולי יש לומר, שדבריו שהובאו כאן שהם מסיק טו מדובר ביבש טף העץ ולא ראשו, ובזה הוא סובר שלא שייך שיתייבש בלי ייבוש העלן, אבל ביבש ראשו, אפשר שיתייבש בלי ייבוש העלן (הגרש"ב וולדנברג).

[משנ"ב ס"ק כא]

דעל-ידי השלשה עלין לחץ שבראש הבר⁽³⁹⁾ קל שם הדר⁽⁴⁰⁾.

(39) ובאופן שבראש הבר יש שלשה עלים קטנים שהתייבשו, והעלים שבקן שמתחתיהם ארוכים ומכסים את העלים הקטנים היבשים, דעת הגרי"ש אלישיב (תורת ד' מינים סי' יא ס"ג הע"ו ה) שאין אומרים ששלשות העלים הבלטים מראש הבר הם נחשבים לראש ההדס כיון שהם נראים, ויחול שם הדר על ההדס, אלא שלשות העלים הקטנים הם נקראים ראש הבר אף שאינם נראים, וכיון שהתייבשו אין שם הדר על ההדס.

(40) ובביה"ל להלן (סי' ד"ה במקום), ובשעה"צ (סי' תרמט ס"ק נג) כתב, שפסול יבש הוא משום שנאמר "לא המתים יהללו י-ה", ושכשהוא יבש אינו נקרא חי.

ובמקום שאי אפשר להשיג אלא הדס יבש בלבד, ראה מה שכתב השו"ע לקמן (סי' תרמט ס"ו) ובמשנ"ב שם (סי' נח).

[משנ"ב ס"ק כז]

קמולשים⁽⁴¹⁾.

(41) היינו, שהם אינם לחים ואינם יבשים, כמבאר לקמן (סי' תרמח ט"ק ב).

[ביה"ל ד"ה ולעכבא]

הרי שחבר י"ג עלים פסול⁽³⁹⁾.

(39) כזה ו' :

[משנ"ב ס"ק כ]

פְּשִׁילְפִינוּ פְּנִיחָם⁽³⁴⁾ וכו', שְּׁלִפְנֵינוּ פְּנִיז וְלֹא יִהְיֶה נִפְרָךְ בְּצִפְרָן⁽³⁵⁾ וכו', שְּׁיִשְׁקָה אֹתָם יוֹם או יוֹמִים בְּנִיחָם⁽³⁶⁾.

(34) ובגדר הלבנו פניהם, הורה הגרי"ג קרליץ (ארבעת המינים למחרת עמ' רח) שלא דקא הלבנו, אלא גם כשנהיה חום ונפרך בציפורן הרי זה נדון כיבש, משום שהזעק בביבש הוא שמיטלה ירקונו ונפרך בצפורן, וכשנהיה חום הרי ניטלה ירקונו, אכן, אם עלי ההדס נעשו צהובים, כמו שמצוי לפעמים כשהם מתחילים להתייבש על ידי השמש שהם מצדוים, הורה הגרי"ג קרליץ (שלמי תודה סוכה סי' נז) שנראה שההדס כשר, ולא גרע מה שנעשו צהובים מהדס כמוש' שהוא בשר ואינו נפסל מדין שינוי מראה, שלא מצינו פסול שינוי מראה משום היסרון הדר לגבי עלי ההדס.

(35) ואינו דומה ללולב שמבואר בשו"ע לעיל (סי' תרמח ס"ה) שמלבין תחילה קודם שנפרך בצפורן, וביאר המניא (סי' ק ה) שהלולב לבן בטבעו ולכן הוא מלבין לפני פריכת הצפורן, מה שאין כן הדס שהוא ירוק ובו פריכת הצפורן קודמת להלבנה.

(36) ולענין האם צריך להוציא את ההדס מהמים כל פחות מכ"ד שעות כדי שלא יהפוך לכבוש, דעת הבכורי יעקב (סי' תרמו ס"ק ו) שאין לאסור הדס הכבוש במים, מאידך, דעת שרית חכם סופר (יורד סוף סי' פא) שהדס כבוש פסול, ולכן כתב שאם שרו את ההדס במים בערב שבת, שיוציאו אותו בשבת אחר הצהרים מהמים על ידי נכר, כדי שלא ישהה 24 שעות רצופות במים. [ובגהות רעק"א (יורד תחילת סי' קה) כתב שאם החליף את המים תוך מעט לעת לא נחשב כבוש, וראה שם שהביא את דברי המעיל צדקה (סי' לה) שכתב, שכמדומה שנהגים להתיר דבר שנשרה במים בהפסק שלא ברצף אחר, שאינו נחשב כבוש. וכן דעת המנחת יעקב (כלל כד אות ב)].

וראה מה שכתבנו לעיל (סי' תרמה בהקדמת המשניב) לענין פסול כבוש בארבעת המינים.

הלכות לולב סימן תרמו המשך מעמוד 228

[משנ"ב ס"ק ל]

הוא קמין תקנה הוצאת בגלי עֲבָה⁽⁵¹⁾.

(51) ואם נקטס ביום טוב ועלתה בו תמורה, ראה בביה"ל לעיל (סי' ד"ה עבר) לגבי ענבים שהשחירו ביום טוב, שיש אומרים שזה נחשב כנראה ונדחה, ופסול. וכן כתב הכף החיים (סי' נח) שאין זה מוגיל להכשיר את ההדס לפי הדעות שנקטס פסול.

[משנ"ב ס"ק לב]

נְקָטָם רֵאשִׁי⁽⁵²⁾ וכו', וְעֵינָן לְקַמֵּן סִימָן תְּנֵא סַעֲיָא א בְּהַגְ'ה⁽⁵³⁾.

[שעה"צ ס"ק לב]

ולפי זה אם נקטס הראש של הסדס וכו' ואין שם עלים לחופף על ראשו, פסול⁽⁵⁰⁾.

(50) והחזו"א (או"ח סי' קמו ס"ק ל) צידד להכשיר גם אם אין עליו חופין את ראשו, וטעמו שכיון שלא ראו חכמים לפסול בעיקר דין הדס הקטום משום שברוך כלל אין קטימתו ניכרת מחמת העלים, סתמו להכשיר בכל קטום אף באין עליו חופין את ראשו, שהגדרת הדר, הפץ ה' בהסכמת החכמים.

